

categorieën en praedicabelen, de boom van Porphyrius; definities; beweringen (vierkant van tegenstellingen, conversieformules, afleidingsregels); bewijzen, vooral het syllogisme (de 19 geldige modi, met de middeleeuwse namen); logische gemeenplaatsen.

Prosoedia (1541, 1550, 1562) is een leerboek versleer, primair op het Latijn gericht. De regels zijn in versvorm. Inhoud: de lengte van lettergrepen, versvoeten, de juiste combinatie van versvoeten en van versregels, verschijnselen aan het einde van een versregel, scanderen, maat, caesuur, zaken als tmesis etc. Aan het slot de twaalf geboden van Murmellius' *Protrecticus*.

Kalendarium chiometricum (1541, 1554) bestaat uit vier delen: twee kalenders met de voornaamste kerkelijke feestdagen, een tractaat over de kerkelijke tijdrekening en een inleiding in de rekenkunde. De verzen van de kalenders tellen voor elke maand evenveel lettergrepen (de kleine) of woorden als de maand dagen heeft; ze worden gevolgd door uitleg. De lengte van een jaar is volgens Macropedius 365 dagen plus 6 uren plus enkele minuten in plaats van min enkele minuten! De schrikkel dag valt tussen 23 en 24 februari.

Epistolica (1543; meer dan dertig herdrukken tot 1649) bestaat uit twee delen. Na paragrafen over soorten brieven, adressering, titulatuur, aanspreking en afscheid, bespreekt Macropedius de brief aan de hand van de drie rhetorische genres; dan volgt een genus dialecticum en een genus familiare. Binnen elk genre worden typen brieven onderscheiden, en bij elk type staan voorbeeldbrieven, met verwijzingen naar gebeurtenissen uit 1543. De slotalinea: 'Ik heb gemeend dat dit voldoende is als éérste inleiding in de rhetorische voorschriften voor het brieven schrijven'. Deel twee behandelt 96 stijlfiguren.

Hymni et Sequentiae (1552) en *Evangelia Et Lectiones Sacrae Epistolae dictae* (1555; zes herdrukken) bevatten de tekst van de wisselende gezangen en van de evangeliën en de epistels voor de zon- en feestdagen van het kerkelijk jaar, met een korte uitleg van de voorkomende moeilijke woorden. Van het eerste werk is geen enkel exemplaar over, voor zover bekend.

Macropedius heeft succes gehad met zijn uitgaven. Hij verzorgt zijn public relations goed: hij verwijst vaak naar eigen schoolboeken, etaleert zich als paedagoog (het gebruik van versjes, voorbeelden uit het gewone leven), propageert het Grieks en is bezorgd om de kosten van een schoolopleiding. (F.P.T. Slits)

3. Een anonieme celbrief in het Latijn, 1828.

In het Museum Plantin-Moretus te Antwerpen wordt in hs. M16 (olim 444) een los folium bewaard met een Latijnse elegie; het stuk is gedateerd (28 II 1828), maar vermeldt geen auteursnaam. Uit een vergelijking met andere gedichten uit de 19e eeuw blijkt het te gaan om een ontwerp van Jan-Baptist Buelens (Antwerpen, 1788-ib. 1868), een ultramontaans priester die nog enige bekendheid geniet in de geschiedenis der Zuidnederlandse letterkunde wegens zijn pennetwist met Jan-Frans Willems. Omwille van een gepubliceerd Latijns vers uit 1827, waarin Buelens kritiek had uitgeoefend op het Hollandse vorstenhuis, werd hij veroordeeld tot één jaar opsluiting. Via een door ons teruggevonden exemplaar van een petitie uit 1828 weten we dat hij in zijn cel de mis niet mocht opdragen.

Na de afwijzing van zijn verzoek schreef Buelens op 28 februari 1828 in zijn gevangeniscel "onze elegie" om zich te beklagen over zijn onverdiende opsluiting en over het verbod om de mis te vieren. Een kritische uitgave van het stuk, met inleiding en commentaar, is inmiddels verschenen in de *Handelingen van de Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis* 44 (1990), pp. 63-88. (D. Sacré)

4. Erasmus en de kerkvaders.

In Huizinga's befaamde monografie wordt nauwelijks aandacht besteed aan Erasmus' grote interesse in de geschriften van de kerkvaders. Toch is deze belangstelling in heel Erasmus' oeuvre manifest, reeds in de vroegste brieven in de collectie van Allen. Aanvankelijk gaat het om een intuïtieve appreciatie van de harmonische verbinding van woordkunst en goede stijl met vroomheid en deugd. Gaandeweg groeide deze waardering uit tot de overtuiging dat de patres, geschoold als zij waren in de eloquentia, een directe bijdrage konden leveren aan de vernieuwing van kerk en theologie, het centrale thema van Erasmus' levensprogramma. Door de scholastiek waren in zijn ogen geloof en theologie in de kluisters van een doodse en dodende taal, die ver staat van de bonae litterae, geslagen. Eerherstel van de laatste opent de mogelijkheid om de sacrae litterae werkelijk te verstaan. De patres hebben deze weg gewezen en de bestudering van hun werken levert meteen heilzame resultaten. Er is dus alles aan gelegen te zorgen voor goede edities en, waar nodig, betrouwbare Latijnse vertalingen van Griekse teksten. Vandaar Erasmus' omvangrijke editoriale activiteiten, waarin filologie van niveau zich in dienst stelt van de christenheid door het materiaal te leveren voor de oplossing van acute problemen.

De hiervoor kort aangeduide visie wordt in tal van passages in Erasmus' oeuvre onder woorden gebracht, maar zeer pertinent in de praefationes, inleidende essays, van de edities en vertalingen. In de praefatio voor Willibald Pirckheimers in 1531 postuum gepubliceerde vertaling van een aantal werken van Gregorius van Nazianze staat een uitspraak die Erasmus' algemene overtuiging omtrent de betekenis der patres als het ware in een korte formule samenvat: pietas...ex aequo certat cum facundia (Allen 2493.76-77). (J. den Boeft)

Second Cambridge symposium on Neo-Latin literature (29-30 September 1992)

In het voorjaar van 1992 vond in Cambridge de officiële oprichting plaats van de *Cambridge Society for Neo-Latin Studies*. Het belangrijkste doel van deze vereniging is de stimulering van onderzoek van Neolatijnse teksten, al dan niet in relatie tot de verschillende volkstalen, en tevens de bevordering van contacten tussen degenen die zich met dergelijk onderzoek bezighouden.

Daar de *Cambridge University Library* en ook de bibliotheken van de verschillende *Colleges* uitzonderlijk rijk zijn aan Neolatijnse boeken en handschriften is het bestaan van een dergelijke vereniging ook voor Nederlandse onderzoekers niet zonder belang en om die reden maken we er hier graag melding van.